

Norsk Politi – mellom vakre idealer og harde realiteter

Håkon Lorentzen

Mot slutten av 1981 kom den norske politietaten igjen i fokus for folks oppmerksomhet. Denne gang gjennom utredningen »*Politiets rolle i samfunnet*« (NOU 1981:35), et omfangsrikt dokument på 225 sider. Utredningen utgjør første del av arbeidet til det såkalte *Politirolleutvalget* – et offentlig utvalg som ble nedsatt av regjeringen i 1976, med daværende statssekretær Kai Ekanger som formann. I utvalgets mandat het det bl.a. at utvalget skulle

■ »gjennemgå de oppgaver politiet har idag, samt vurdere hvilke gjøremål det fortsatt bør ha, og hvilke det eventuelt bør fritas for.«

Utvalget har 10 medlemmer, hvorav 5 kommer fra politi- og justisforvaltningen. Universitetet har vært representert ved professor Nils Christie. Siste del av utredningen forventes avsluttet i 1982.

Politiets organisasjon og virkemåte har vært i offentlighetens søkelys en rekke ganger de siste årene. Påstander om politivold har stadig oftere dukket opp – sist gjennom boka »*Volden og dens ofre*« av Gunnar Nordhus og Edvard Vøgt. Med utgangspunkt i sykehusarkiver har forfatterne funnet fram til og intervjuet ofre for vold, og i materialet er 37% ofre for politivold. Undersøkelsen er foretatt i Bergen, og har skapt livlig debatt, bl.a. om forfatternes troverdighet.

Den store Alta-saken reiste spørsmål om samarbeidet mellom politi og militærmyndigheter, og om mobilisering av politifolk fra hele landet til enkeltstående operasjoner. Gateslag og ungdomsopprør har gradvis drevet fram en ny praksis i politiet; ikke ukjent på kontinentet, men nokså fjern fra norske politi-idealene. Skjold, hjelmer og tåregass blir stadig hyppigere anvendt i konfrontasjoner med ungdommen, og har gitt politiet et militært preg som var ukjent bare for få år siden.

På narkotikafronten har politiet fått store mannskapsøkninger de siste årene, og en egen spesialavdeling ved Oslo Politikammer. Den økte narkotikainnsatsen har gjentatte ganger skapt sammenstøt med ungdomsarbeiderne, som ikke ønsker å samarbeide med politiet. Konflikten reiser flere prinsipielle problemer, bl.a. spørsmålet om hvilke yrkesetiske normer som skal styre det forebyggende narkotikarbeidet.

Sammenfattende kan en si at politiutviklingen de siste årene har skapt problemer og drevet fram nye praksisformer som nok kunne trenge en egen utredning. Politirulleutvalgets første utredning ble derfor imøtesett med stor interesse. I denne artikkelen skal jeg redegjøre for hovedsynspunktene i utredningen, og jeg skal begrunne min endelige konklusjon: Politirulleutvalgets utredning er et skuffende og unyttig dokument. Skuffende fordi det omhyggelig går utenom alle kontroversielle og vanskelige problem, og fordi det heller ikke konfronterer egne idealistiske forslag med virkelighetens verden. Unyttig fordi skisserte idealene gir få holdepunkter for å vurdere hvordan politiet best kan møte nye og vanskelige problem som etaten står overfor.

Men først noen ord om den politiske situasjonen som la grunnen for Politirulleutvalget, og det klima som meldingen er født inn i. I 1971 presenterte Aulie-utvalget sine forslag til reorganisering av politietaten. Etter svensk mønster foreslo utvalget opprettet et eget politidirektorat, en kraftig ressursmessig opprustning av etaten, samt en strukturrasjonalisering av den ytre etat. Forslaget ble møtt med begeistring fra den politiske høyresiden og fra politiets egne rekker, med mer tvil fra Arbeiderpartiet, og med uro fra venstresiden. Etter EF-avstemingen i 1972 (der Norge som bekjent valgte å bli stående utenfor EF) og i en politisk labil fase, besluttet Arbeiderpartiets justisminister Valle å trekke tilbake direktorats-forslaget. Et internt utvalg i Justisdepartementet kom så til at politiets øverste ledelse burde ligge i Justisdepartementet. Dette skjedde i 1974.

Årene etter 1972 var preget av stor bevegelighet i de politiske frontlinjene i Norge. Sammen med studentopprøret skapte kampen mot EF-medlemsskap grobunn for nye blomster i det politiske landskapet. Særlig gjaldt dette den populistiske floraen; natur- og miljøvernbevegelser, desentraliserings- og nullvekstfilosofier. I 1974 kom boka »Politiet i det norske samfunn« for første gang på markedet, med en politi-politisk filosofi som var sterkt preget av de populistiske strømningene. I boka ble det tatt til orde for et desentralisert, nabolagsorientert politi, med et høyt innslag av sosiale arbeidsoppgaver.

På den kriminalpolitiske arenaen red justisminister Valle i denne fasen på en radikal, kriminalpolitisk bølge. Hun tok initiativ til en helhetlig melding om kriminalpolitikken (Et arbeid som, symbolsk nok, ble ledet av den tidligere lederen for Folkebevegelsen mot medlemskap i EF, Arne Haugestad). Meldingen ble offentliggjort i 1978 (St.meld.104 (1977/78)) og høstet kritikk, både fra høyre og venstresiden. For Arbeiderpartiet ble meldingen en byrde i en politisk vanskelig tid, og den var hovedårsaken til at justisminister Valle måtte forlate regjeringstaburetten.

Politirolleutvalget ble som sagt nedsatt i 1976. Intensjonene med utvalget lå tett opp til kriminalmeldingens: Å få belyst antatte klasse-skjevheter i politi- og rettsapparatets virkemåte. Av mandatet for utvalget framgikk det bl.a. at det ville være ønskelig med en *omprioritering* av politiets arbeidsinnsats – fra etterforskning av forbrytelser og forseelser, trafikk- og ordenstjeneste, over mot andre kriminalitetsformer: »Den samfunnsmessige kontroll vil i framtiden i sterkere grad måtte ta sikte på å verne mot angrep på fellesgodene« heter det i mandatet.

Etter at Politirolleutvalget ble nedsatt har vi i Norge gått inn i en fase med et kaldere politisk klima. De populistiske strømningene overskygges nå av kravene om industrivekst, bedret produktivitet og redusert inflasjon. På velferdsbudsjettet skal det spares, og den markedsorienterte høyrepolitikken legger større deler av velferden åpen for privatøkonomien.

De politiske konjunkturerne kan forklare noe av den lunkenheten som utredningen er blitt møtt med. Den nesten totale mangelen på offentlig interesse kan henge sammen med at utredningen gjør lite annet enn å gjenta det som har vært retningslinjene for norsk politi i en årrekke. Det er gårsdagens politiske idealer som blir forfektet, dagens problemer som politietaten står overfor blir i liten grad tatt opp.

Utvalgets hovedkonklusjoner kan sammenfattende samles rundt 5 prinsipper for politiets virksomhet:

1. *Norsk politi skal være et enhetspoliti.* Med dette mener utvalget at politioppgavene ikke skal splittes opp og legges til ulike særorgan, de skal alle ligge innenfor en etat med felles ledelse. Andre forvaltningsorgan bør ikke utstyres med politi- eller påtalemyndighet.

2. Fra enhetspoliti-tanker følger også prinsippet om politimannen som *generalist*. Politimannen skal være en som kan litt om alt, men ikke alt om noe. Han skal helst ha bred kunnskap om samfunnet, og han skal helst kunne utføre de fleste politioppgaver uten særlig opplæring. Politimannen skal sikres en bred erfaringsbakgrunn gjennom

sirkulasjon i etaten; ved å forflytte seg fra en avdeling til en annen får han bred og allsidig kunnskap.

Med disse prinsippene følger politiroллеutvalget opp det som har vært norsk politis praksis i en årrekke. Enhetspoliti-tanken kan sees som en garanti mot en oppsmuldring av det demokratiske ansvaret for politiet; når alle politifunksjoner er plassert i Justisministerens ansvarsområde, er det lettere å skape politisk ansvar for maktmisbruk fra etaten. Kravet om at politimannen skal være generalist kan også leses som et krav om at han ikke skal bli spesialist, med den makt og innflytelse som spesialistgrupper gjerne får innenfor større organisasjoner.

Enhets-polititanke reiser imidlertid flere problemer som utvalget ikke drøfter. Ulempen ved generalist-politimannen er at han ikke alltid har tilstrekkelig *innsikt* når han står overfor innflokke samfunnsproblemer. Narkotikasmugling og mange former for økonomisk kriminalitet er eksempler på områder der spesialkunnskaper ofte er en nødvendig forutsetning for å kunne følge sakene tilbunns. Også »angrep på fellesgodene« i form av forurensning, ulovlige utslipp o.l. krever sakkunnskap dersom politiet skal kunne møte dem på en effektiv måte.

Om bekjempelsen av økonomisk kriminalitet sier utvalget ellers at

■ »Politiet vil neppe kunne spille noen vesentlig rolle i det forebyggende arbeid mot økonomisk kriminalitet. Forebyggende tiltak må primært være kontrollorganenes og de politiske myndigheters ansvar. Politiet kan til en viss grad delta i holdsningsskapende virksomhet. Gjennom uttalelser til massemedia og prosedyre med straffepåstand i retten kan politiet gi uttrykk for myndighetens holdning til økonomiske lovbrudd og den fare de utgjør for samfunnet.«

Her kan en stille seg følgende spørsmål: Er det fornuftig å tviholde på ideen om generalist-politimannen i et samfunn som preges av stadig større grad av spesialisering? Når uerfarne politifolk gir seg i kast med store og vanskelige økonomiske saker uten å vinne fram, kan konsekvensen lett bli at etaten søker å unngå slike saker. Og motsatt: På områder der liten innsats raskt gir uttelling i form av arrestasjoner eller anmeldelser, vil det lett være fristende å øke innsatsen. Generalisten er med andre ord en politimann som konsentrerer sin oppmerksomhet på de enkle og oversiktlige forholdene: enkel vinningskriminalitet, gateuorden, husbråk, trafikkforseelser, rattfylleri. Generalisten blir dermed en politimann som bekrefter inntrykket av at politiet er opptatt av de *små* i samfunnet: De små sakene begått av men-

nesker lavt på den sosiale rangstigen.

Dette rolle-problemet viser imidlertid til et problem på et institusjonelt nivå. Politiet er en organisasjon som i hovedsak er bygget opp rundt to oppgaver: Holde ro og orden og å etterforske og oppklare kriminalitet. For å få en lovbrøyer dømt, kreves det bevis eller sterke indisier. Politiets bevis faller i to hovedgrupper: a) *Tekniske bevis*, i form av fingeravtrykk og materielle spor, som fingeravtrykk, brannrester, fot- og hjulspor, skuddspor o.l., og som b) *vitneutsagn*. Når det gjelder f.eks. voldshandlinger har politiet etterhvert utviklet avanserte og effektive etterforsknings- og bevisteknikker som med stor grad av sikkerhet gjør det mulig å kople gjerningsmannen til handlingen.

Problemet med den moderne kriminaliteten er at den har en annen logikk, et annet vesen enn den tradisjonelle. Politiets ordinære bevisapparat kommer her fullstendig til kort. Skal man få has på en skatte-svindler nytter det ikke å lete etter fingeravtrykk på dokumenter eller hjulspor i sneen. Moderne økonomisk kriminalitet krever ofte en rekonstruksjon av kompliserte regnskapsmessige transaksjoner, og selve beviset ligger i akkurat denne evnen til å kunne påvise transaksjonenes forløb.

Hverken rekruttering, opplæring eller praksis i politiet er idag innrettet mot å skaffe fram bevis av denne typen, og ifølge politirolleutvalget er det heller ikke ønskelig at etaten får slike funksjoner. Utvalgets holdning bidrar til å fastfryse et syn på politiet som et *ordensvern* mer enn som et vern mot alvorlige samfunnsskadelige handlinger.

3. *Norsk politi skal virke innenfor en desentralisert organisasjon.* Utvalget sier at

■ »Prinsippet om et desentralisert politi er, liksom det sivile preg, åpningen til et samspill mellom politiet og befolkningen. Små, lokale tjenestesteder er det beste mottakerapparat for impulser fra publikum. Nærhet, oversikt og personlige relasjoner er forutsetninger for den type kontakt som utvikler seg til samarbeid og gjensidig støtte. Desentralisering er en forutsetning for at politiet skal fylle sin oppgave«.

Med denne uttalelsen peker utvalget mot en utvikling som skiller seg vesentlig fra Aulie-utvalgets måsetting. Mens Aulie-utvalget betonte en effektiv, sentralisert politiorganisasjon, legger politirolleutvalget vekt på at både politimannen og den enheten han tilhører bør være best mulig integrert i lokalsamfunnet. Utviklingen mot stadig større og færre politienheter bør snues, istedet bør det satses på mindre bydelsavdelinger og lokalkontor. Politimannen bør være godt kjendt i

det distriktet han skal betjene, og helst bør han også være bosatt der. I lokalområdet bør politimannen ha en bred og aktiv kontakt med andre offentlige organ, og han bør bruke disse når han støter på vanskelige klienter og problemer.

Tanken om et desentralisert nabolagspoliti høres fornuftig ut, og gir de fleste nordmenn assosiasjoner tilbake til tidligere tiders lensmenn på bygdene; trauste og pålitelige menn, kjent av alle og selv godt kjent, og med den personlige autoriteten som sitt fremste våpen. Lensmannens distrikt omfattet bygdene, stabile og oversiktlige områder der en sterk sosial kontroll hindret folk i å falle ut, og janteloven hindret dem i å stige opp.

Men politirolleutvalgets understreking av lokalsamfunnsmodellen i politiet, reiser også spørsmålet om hvilke begrensninger denne modellen har. Kan bydelspolitimannen bli en effektiv kontrollør på samme måte som lensmannen var det i gamle dager?

Et gjennomgående trekk ved moderne bysamfunn er at folks livsfunksjoner er sektorisert: De bor, arbeider, handler og tilbringer fritiden sin på ulike steder i byen. Det moderne bymennesket er – litt forenklet – ikke noe lokalsamfunnsindivid, men et *organisasjonsmenneske*. Tilhørighet til ulike organisasjoner har avløst tilhørigheten til lokalsamfunnet. Idag er det i første rekke barn og eldre som tilbringer hele sin tid i lokalområdet.

Den lokalsamfunns-orienterte politimannen vil dermed bare få tak i en flik av menneskenes sosiale liv. På den ene siden vil hans arbeid omfatte mennesker som har sitt bosted i andre distrikt, og på den andre vil han ha liten kontakt med mange av dem som bor i området. Han vil dermed være avhengig av en omfattende kontakt med lokalpolitimenn i andre distrikt.

Problemet understrekes av at mange kriminalitetsformer har et *mobilt* preg. Ungdomsgjener har ofte hele landsdelen som sitt virkeområde. Biltyver, bankranere og rømte kriminelle forfølges ofte over store områder. Organisert vinningskriminalitet kan ha både et nasjonalt og et internasjonalt preg. Overfor slike mer sammensatte kriminalitetsmønstre vil den lokale politimannen ofte være maktesløs. Han vil mangle den nødvendige oversikten til å forfølge slike handlinger.

Et desentralisert politi vil altså kreve et apparat til samordning og koordinering. Politirulleutvalget antyder at et lokal politistasjon bør betjene 5-10.000 innbyggere, hvilket vil si at Oslo ville måtte få et sted mellom to og 100 lokalstasjoner (mot 4 idag). Utvalget berører imidlertid ikke spørsmålet om hvilke mannskapsmessige konsekvenser gjennomføringen av en slik modell vil ha, eller hvordan samordnin-

gen av lokalstasjonene skal skje.

4. *Politiet skal ha bred rekruttering.* »Det tjener demokratiet at politiet har en bred sosial bakgrunn« heter det i utredningen. »Politiet bør derfor rekrutteres fra alle sosiale lag og gjenspeile samfunnet med hensyn til livserfaring, yrkesbakgrunn og utdanning«.

Dette rekrutteringsidealet må hvile på en forestilling at politimenns sosiale bakgrunn har en viktig innflytelse på måten som politiet som etat fungerer på. Idealet reiser to problemer:

For det første er det klart at politietaten i vårt århundre har hatt en skjev rekruttering. En stor gruppe har bakgrunn i primærnæringsyrker, og kommer fra områder utenfor storbyene. 30-40% har militær befalsskole som utdanning. Tidligere var rekrutteringen til konstabel-korpset nokså entydig fra de laveste sosiale lag. Inntil nylig hadde få artium, og enda færre yrkes- eller universitetsutdanning. Idealet om en bred rekruttering til politiet er med andre ord nokså langt fra virkeligheten, og utvalget tar heller ikke opp hvilke tiltak som skulle kunne bedre denne situasjonen.

For det andet er det uklart på hvilken måte et bredt rekruttert politi bidrar til styrking av demokratiet. Mye kan tyde på at »korpssånden«, dvs. den uformelle kulturen som rår tjenestemennene imellom, er en viktigere faktor for å forklare politiets praksis enn tjenestemennenes sosiale bakgrunn. Korpssånden må igjen sees som et produkt av historiske forhold og av likhetstrekkene mellom politi og militærvesen mht. oppbygning og virkemåte. En bred sosial rekruttering vil nok kunne sikre at ulike typer kvalifikasjoner finnes i etaten, men vil neppe kunne hindre en fremmedgjøring mellom politi og publikum, eller et politisk misbruk av etaten i en krisesituasjon.

5. *Politiet bør først og fremst drive forebyggende arbeid.* I utredningen legger utvalget vekt på at politiet bør komme på offensiven – framfor å bruke tid og krefter på å etterforske og oppklare lovbrudd, bør ressursene settes inn *før* lovbruddet blir begått, slik at en kan forhindre den kriminelle handlingen:

■ »Forebyggende tjeneste må betraktes som et fag, på linje med ordensovervåking, etterforskning, trafikkjenteste osv. Dette har visse konsekvenser. Det trengs opplæring, det trengs oppøving av ferdigheter, utvikling av effektive metoder og sist, men ikke minst spesifisering av arbeidsoppgavene og planlegging av selve arbeidet. Det trengs også en positiv oppslutning om selve ideen: Forebygging er meningsfylt politiarbeid. Når disse betingelsene er oppfylt, vil man kunne tale om forebyggende arbeid som egen *tjeneste* innen politiet.«

Ideen om at forebygging er bedre enn reparasjon har i kriminalpoli-

tikken utviklet seg parallellt med den voksende troen på forebygging innen helse- og sosialpolitikken. Men samtidig er det vesentlig forskjeller mellom sosial- og justissektorens virkemåter. Sosiale forebyggingstiltak bygger i hovedsak på frivillighet og ressurstildeling, mens tvang og straffesanksjoner er hovedtrekk ved politi- og rettsvesen. Mens det f.eks. er uproblematisk å lete etter potensielle hjerte-, karsykdoms- og kreftpasienter, byr det på rettsikkerhetsproblemer å kartlegge og overvåke potensielt kriminelle.

Politirulleutvalget sier ikke noe nærmere om hvilket innhold som skal legges i en kriminalpolitisk forebyggingspolitikk. Nedenfor skal jeg, med utgangspunkt i nasjonal og internasjonal politilitteratur skissere noen hovedtyper av det som er blitt kalt forebyggende politiarbeid.

A. Forebygging gjennom kontroll av risikogrupper

En form for forebygging har sitt utgangspunkt i et resonnement hentet fra almenprevensjonsteorien. Det kan kortfattet framstilles slik: Sannsynligheten for å bli »tatt« og få straff vil i de fleste tilfeller bli overveid før et lovbrudd begås. Jo høyere oppdagelsesrisikoen er, jo mindre er sannsynligheten for at lovbruddet blir begått. Andenæs nevner krigstidens blendingspåbud som eksempel. Her var oppdagelsesrisikoen nær 100%, og få tok sjansen på å bryte dette påbudet bevisst. Ved å øke oppdagelsesrisikoen svekkes muligheten for å slippe unna med lovbruddet, og det vil framstå som et mindre attraktivt handlingsvalg enn tidligere.

Økning av oppdagelsesrisikoen kan skje på flere måter. En måte er å benytte politiets overvåkings- og patruljeringsressurser selektivt – mot grupper eller miljøer som en på forhånd antar har høye kriminalitetsfrekvenser. I paper til Europarådets konferanse om frebyggende kriminalpolitikk i 1977 sier den franske representanten Henri Féraud følgende:

■ »It seems also that, without attempting to deal with crime factors connected with the personality, a purely preventive branch of the police should make an effort to detect cases of social maladjustment among young people, that is, a vagrant or parasitic way of life, membership of asocial or antisocial groups, deviant behaviour, etc. which can add up to so many warning symptoms of delinquency.«

Den filosofien som her kommer tilsyne kan kort karakteriseres som *forebygging gjennom selektiv kontroll av risikogrupper*.. Metoden

er i økende grad tatt i bruk i Europa, noe som er utførlig dokumentert av Henning Koch (Koch 1980).

En annen måte å forsøke å forebygge kriminalitet på, og da særlig blant unge, skjer ved at politiet selv går inn i ungdomsmiljøene og søker – på uformelt vis – å påvirke de unge til mer lovlydig atferd. Opprettelsen av bydelspolitiordninger i Oslo på slutten av 60-tallet hadde delvis slike intensjoner. I Sverige ble det, i regi av Brottsforebyggende rådet, satt igang forsøk med politiet som fritidsleder. I en rekke byer i Danmark, Norge og Sverige har det vært gjort forsøk på å kople ungdoms- og sosialarbeiderne sammen med politiet i ulike forebyggingsprosjekter.

Oppsummerende kan en si at miljøarbeid for politifolk reiser flere prinsipielle problemer. Ved å utvide politirollen til å omfatte *nærhet* og *kontakt* endres også premissene for samhandling med de unge. Kontrollør-rollen skyves i bakgrunnen, og politimannen framstår som »venn« – en man kan betro seg til, søke hjelp og støtte hos, og som er villig til å lytte. Når »hjelperen« igjen blir »kontrollør« har han – på vennskapets premisser – imidlertid skaffet seg informasjon som kan bli brukt mot informanten eller hans/hennes nærmeste venner.

I en tredje hovedtype av forebyggings-forsøk har en lagt vekt på å få istand et samarbeid mellom politi og sosial-etaten. Hensikten med samarbeidet har i første rekke vært å skille ut de klare sosiale kasus som politiet kommer i kontakt med, og overføre disse til kompetente organ i sosialforvaltning. I Norge har det hittil ikke vært gjennomført forsøk av denne typen. Men i en rekke andre land har det – med skiftende suksess – vært gjort forsøk på å kople sosialarbeidere sammen med patruljerende politi.

Den fjerde hovedtypen kan betegnes som *forebygging ved heving av fristelsesterskelen*. Denne formen stiller ofte krav til de potensielle kriminalitets-ofrene. De må beskytte seg selv og sine verdier slik at verdiene blir vanskelige eller umulige å få tak i. Alarmsystemer, merking av verdisystemer med usynlig blekk, doble låser, rattlås, hører til de vanligste beskyttelsesformene. I USA har denne formen for forebygging utviklet seg til en hel industri. Fra egen politimann (»rent-a-cop«) går veien fra sinnrike alarmsystemer via våpen ned til leppestifter eller sprayflasker med innebygget gass eller sirene.

I Norge er utviklingen av slike systemer enda ikke kommet særlig langt. Men også hos oss kan en spore en utvikling som lenge har pågått i utlandet: Etter hvert som banker og postkontor blir stadig bedre beskyttet, flyttes ranene nedover mot svakere organisasjoner: Butikker, varehus o.l.

Ingen av de forebyggingstiltakene som er nevnt her, blir i særlig grad vurdert av politiroллеutvalget. Utvalget overlater til »utviklingen« å bestemme hva som skal være innholdet av termen. Denne utviklingen ser ut til å i retning av at skillelinjene mellom norsk og kontinentalt politi blir stadig mindre – når det gjelder arbeidsmåter, framgangsmåter og organisasjonsform får norsk politi stadig større likhetstrekk ved politistyrker vi ellers ikke har likt å sammenlikne oss med.

Sammenfattende kan en si at »utviklingen« altså drar i motsatt retning av de idealene som politiroллеutvalget forfekter. Utvalgets store svakhet er at det heller ikke gjør noe forsøk på å presentere virkemidler som kan gjøre idealene til realiteter. Utredningen skaper et inntrykk av at alt står bra til – et inntrykk som beroliger både publikum og etatens egne folk. Samtidig blir de ikke-tematiserte problemene, som politivold, politikorrupsjon, fremmedgjøring i forholdet til publikum og prioritering av arbeidsoppgavene stadig mer påtrengende. Det er derfor fare for at Politiroллеutvalgets utredning tjener det motsatte av sin egentlige hensikt: Den bidrar til å skyve de viktige problemene unna, framfør å få dem inn på den offentlige dagsorden.

Litteratur

Johs. Andenæs: Almindelig strafferett. Universitetsforlaget 1974.

Polisen som fritidsledare. BRÅ-rapport nr. 3/77.

Håkon Lorentzen: Nye metoder i den uniformerte polititjeneste. Inst. for rettssosiologi 1980.

Henning Koch: Politiovervågning og -ingreb – nye mål og midler. Trykt i: Politiseleksjon og politiprevention. Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi, 1980.